

Att tillsammans bygga framtidshopp

– Civilsamhället och integration i Högsby

*Working together to build hope for the future
– Civil society and integration in Högsby*

Lotta Höglund

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakultet för naturresurser och jordbruksvetenskap
institutionen för stad och land
Agronomprogrammet – landsbygdsutveckling
Uppsala 2021

Att tillsammans bygga framtidshopp – Civilsamhället och integration i Högsby

Working together to build hope for the future – Civil society and integration in Högsby

Lotta Höglund

Handledare: Emma Sahlström, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Bitr. handledare: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Examinator: Örjan Bartholdson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling
Kurskod: EX0888
Program/utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling
Kursansvarig institution: Institutionen för stad och land

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2021

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Integration, civilsamhälle, social tillit, socialt kapital

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakultet för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landsbygdsutveckling

Publishing and archiving

Approved students' theses at SLU are published electronically. As a student, you have the copyright to your own work and need to approve the electronic publishing. If you check the box for **YES**, the full text (pdf file) and metadata will be visible and searchable online. If you check the box for **NO**, only the metadata and the abstract will be visible and searchable online. Nevertheless, when the document is uploaded it will still be archived as a digital file.

If you are more than one author you all need to agree on a decision. Read about SLU's publishing agreement here: <https://www.slu.se/en/subweb/library/publish-and-analyse/register-and-publish/agreement-for-publishing/>.

YES, I/we hereby give permission to publish the present thesis in accordance with the SLU agreement regarding the transfer of the right to publish a work.

NO, I/we do not give permission to publish the present work. The work will still be archived and its metadata and abstract will be visible and searchable.

Sammanfattning

Sverige har under de senaste åren tagit emot ett stort antal nyanlända varav en del placeras eller bosätter sig på landsbygden. I arbetet med integreringen av nyanlända har civilsamhället ofta en viktig roll. Uppsatsen undersöker hur civilsamhället arbetar praktiskt med integration. Studien baseras på intervjuer med representanter för två ideella organisationer i landsbygdskommunen Högsby. Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur social tillit skapas mellan nyanlända och svenskfödda i de ideella verksamheterna, vilka utmaningar de möter, samt drivkrafterna bakom initiativen. Begrepp som har varit viktiga för analysen är *social tillit* samt *socialt kapital*.

Uppsatsen visar att tillit skapas genom kontinuerliga träffar där parterna umgås och att tilliten är viktig för de nyanländas integration. Utöver träffar med aktiviteter såsom att fika, laga mat tillsammans eller spela spel, så skapas tillit även genom att volontärer för de ideella föreningarna ställer upp och hjälper de nyanlända med att exempelvis hitta boende eller i kontakten med myndigheter. Drivkrafterna för volontärerna är att hjälpa andra som har det svårt, men även att bidra till bygdens utveckling. Utmaningar som organisationerna har mött har både varit att de har haft svårt att värva volontärer men också att vissa ideella har känt sig ifrågasatta och motarbetade av offentlig sektor. Uppsatsen ämnar att bidra till en ökad förståelse för civilsamhällets roll i integrationsarbetet på landsbygden.

Nyckelord: Integration, civilsamhälle, social tillit, socialt kapital

Abstract

Sweden has during the last years welcomed a significant number of refugees. Some of these refugees are placed by Migrationsverket or have decided to live in rural areas of Sweden. In the work with integrating refugees, civil society often plays an important role. This essay studies how civil society practically can work with integration. The study is based on interviews with representatives from two non-profit organisations in a rural municipality in southern Sweden. The aim of the essay is to find out how social trust is created between refugees and locals in the organisations, what challenges exist, as well as the motives for the initiatives. Theories that have been used are *social trust* and *social capital*.

The essay indicates that trust is created by recurring meetings where the parties spend time together and that the trust is important for individual's integration. During these meetings there has been activities like drinking coffee together, cooking food together, and playing games. Volunteers has also helped refugees with finding somewhere to live and supported them in the contact with authorities which has created trust between volunteers and refugees. The motives for the volunteers is to help others in need, but also to contribute to the local community's development. Challenges that the organizations have faced have been that they have had some difficulty recruiting volunteers but also that some of the volunteers have felt questioned by the local authorities. This essay aims to contribute to a better understanding of the role that civil society has in integration work in rural areas.

Keywords: Integration, civil society, social trust, social capital

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1. Syfte och frågeställning	10
2. Bakgrund och presentation av fältet	11
2.1. Vad är civilsamhället?.....	11
2.2. Vad är integration?	11
2.3. Högsby kommun.....	12
2.4. Rädda Barnen i Högsby	13
2.5. Berga Missionskyrka	13
3. Metod	15
3.1. Intervjuer	15
4. Teori	17
4.1. Socialt kapital	17
4.2. Social tillit.....	18
5. Att bygga förtroende och relationer	19
5.1. Skapandet av tillit och socialt kapital i organisationerna	19
5.2. Betydelsen av sociala nätverk.....	22
6. När samhället inte arbetar mot samma mål	24
6.1. Samhällets inställning till organisationernas målgrupper	24
6.2. Dubbla tillitsrelationer	27
7. Drivkrafterna bakom engagemangen	29
7.1. Att hjälpa andra	29
8. Avslutande reflektion	32
9. Referenslista	34

1. Inledning

Integration är ett ämne som ständigt är på dagordningen och diskuteras i debatter. Ämnet är för många laddat och de flesta i vårt samhälle har en åsikt kring hur människor bäst integreras. Parallellt med dessa frågor finns utmaningar med en åldrande och minskande befolkning på Sveriges landsbygd där nyanlända ibland presenteras som en av lösningarna. Idag tar många landsbygdskommuner ett stort ansvar för mottagandet och integrationen av människor som söker asyl i Sverige men har svårt att få dessa människor att stanna i kommunen (Näringsdepartementet 2020). För att dessa människor ska bosätta sig permanent krävs det att de kommer in i samhället och att det skapas relationer med tillit mellan nyanlända och lokalbefolkningen. Civilsamhället lyfts ofta fram som en viktig del i det här arbetet (Forssell & Ingemarson 2008; Harding 2012; Näringsdepartementet 2017, 2020). Vad det är som civilsamhället gör är dock inte helt självklart. Det är i den frågan som den här uppsatsen tar avstamp.

En viktig del i integrationen är att skapa relationer och sociala nätverk på den nya platsen (Forssell & Ingemarson 2008). På grund av sin mångfald och flexibilitet har den ideella sektorn bra förutsättningar för att kunna hjälpa individer med detta (Jentsch 2007). Vad det innebär rent praktiskt är inte alltid enkelt att förstå. Att skapa förtroende och tillit mellan grupper med olika bakgrunder är aldrig en enkel uppgift. I den här uppsatsen har jag undersökt vilka typer av aktiviteter i ideella organisationer det är som leder till att tillit skapas.

Integration och invandring är en av väljarnas viktigaste frågor (Rosén 2021), och det finns idag ett allmänt motstånd mot invandring i Sverige. Samhällets inställning påverkar hur det ideella arbetet utformas, men även individerna i organisationerna. Jag har därmed även till viss del tagit hänsyn till hur organisationerna påverkas av faktorer såsom det omgivande samhällets inställning till nyanlända.

För att undersöka hur civilsamhället arbetar med integration har jag valt två organisationer i landsbygdskommunen Högsby, Småland. Uppsatsen är en del av ett pilotprojekt som drivs av Region Kalmar där Sveriges lantbruksuniversitet medverkar som följeforskare. Projektet har som mål att utreda hur levnadsstandarden och tillväxten kan öka i kommunen (Region Kalmar län 2020). Projektet har identifierat sju områden att arbeta med varav integration och samverkan med civilsamhället är två av dem (ibid.). Den här uppsatsen är tänkt att bidra till att öka förståelsen för hur civilsamhället i Högsby arbetar med integration.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur civilsamhället i Högsby kommun arbetar med integration. Jag har intresserat mig för om och hur tillit skapas mellan svenskfödda och nyanlända i två ideella organisationer. För att ta reda på det har jag utforskat vad de två organisationerna praktiskt gör i sina verksamheter, för att sedan analysera hur det kan leda till tillitsskapande. Jag har även tittat närmare på vilka drivkrafter individerna som har startat verksamheterna har haft. Jag har varit nyfiken på hur det kommer sig att de har valt att engagera sig för nyanlända och integration. Under arbetets gång upptäckte jag att mina organisationers väg stundtals varit snårig och inte helt fri från utmaningar. Därmed har jag också försökt att analysera vad dessa utmaningar kan bero på. För att undersöka mitt syfte har jag arbetat utifrån följande frågeställningar.

- Hur skapas tillit i organisationerna mellan nyanlända och lokalbefolkningen?
- Vad är det som har varit svårt för organisationerna?
- Vilka drivkrafter finns det hos personerna bakom initiativen?

2. Bakgrund och presentation av fältet

2.1. Vad är civilsamhället?

Civilsamhället är ett begrepp som används i många sammanhang. Med civilsamhället menas många olika typer av organisationer som har gemensamt att de inte ska vara vinstdrivande (Harding 2012). Civilsamhället består av ideella föreningar, stiftelser, kooperativ, religiösa samfund, och många fler organisationstyper (ibid.). Ett sätt att definiera civilsamhället är som människor som organiserar sig för att tillsammans uppnå gemensamma mål (Tillväxtverket 2020).

Då civilsamhället kan se ut på många olika sätt och ha många olika syften kan en kategorisering av organisationerna som arbetar med integration vara av intresse. I Stiernström et al. (2019) delar författarna in civilsamhället som arbetar med flyktingmottagande i tre grupper: föreningar som har uppkommit spontant kring flyktingmottagandet, etablerade föreningar med erfarenhet av liknande arbete som utvidgar sin verksamhet, samt föreningar som inte fokuserar på integration men får nya medlemmar. De två organisationerna jag har valt att undersöka närmare i den här uppsatsen kan sorteras in i de två första kategorierna. Den ena av dem, Missionskyrkan i Berga, är en församling som har funnits under en lång tid men valde att starta nya verksamheter när antalet nyanlända ökade i bygden. De kan därmed ses som en blandning av de två första kategorierna. Lokalföreningen Rädde Barnen i Högsby är däremot en nystartad förening med syfte att hjälpa nyanlända ungdomar.

2.2. Vad är integration?

Integration är ett vitt begrepp och omfattar många olika processer. Det kan handla om att lära sig språket, få ett arbete eller lära sig kulturen. Jag har valt att utgå från Geddes definition i Jentsch (2007:3) där integration delas upp i tre delar eller processer. Den första delen berör nyanländas integration i det nya landets socioekonomiska processer, alltså hur personerna kommer in i utbildnings- och arbetssektorn. Den andra delen är hur de integreras i civilsamhället och politiken,

men innefattar även väldfärdsamhället. Den tredje delen avser kulturella aspekter. Den innefattar hur både migranternas och värdlandets normer, värderingar, beteenden och attityder förändras när kulturerna möts. Organisationerna som den här uppsatsen handlar om arbetar med alla dessa tre typer av integration och det är i många fall svårt att skilja processerna åt då de ofta går in i varandra.

Ett begrepp som ofta används för att beskriva personer i integrationskontexter är flyktingar. Jag har valt att inte använda det begreppet i uppsatsen eftersom anledningen till personernas flytt till Sverige inte har varit aktuell för att besvara min forskningsfråga. Jag har istället valt att framförallt använda begreppet nyanlända i min uppsats för att beskriva målgruppen som organisationerna jag har undersökt arbetar med. Jag har valt det begreppet då målgruppen består utav personer med olika statusar. En del är asylsökande, andra har permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd, och några är papperslösa och befinner sig i Sverige utan tillstånd. Anledningen till att jag har valt nyanländ är att det är ett begrepp som används i liknande studier (Näringsdepartementet 2008; Jönsson & Scaramuzzino 2018; Stiernström et al. 2019). Begreppet nyanländ är dock inte helt oproblematiskt då personerna som det är frågan om kan ha bott i Sverige i flera år och kan inte alltid räknas som ny.

2.3. Högsby kommun

Högsby kommun ligger i östra Småland. Den är med sina cirka 6 000 invånare den minsta kommun sett till befolkningsmängd i Kalmar län (Region Kalmar län u.å.). Högsby är dock den kommunen i regionen med störst andel utlandsfödda, nästan 25 %. Detta beror på att kommunen har tagit emot relativt många nyanlända de senaste åren. Min informant Britt-Marie, som arbetar på kommunen, upplever att kommunen är positiva till att det är en inflyttning till området då det behövs människor som kan arbeta och betala skatt. Hon känner trots det att det finns en antydning till en ”vi och dem”-känsla i kommunen och integrationen har inte alltid varit högsta prioritet.

Som jag nämnde i inledningen är den här uppsatsen en del av Region Kalmars pilotprojekt i kommunen. Målet med projektet är att genom nya arbetsmetoder för samverkan utreda hur tillväxten kan öka i regionens mindre kommuner. Projektet vill bland annat undersöka hur man kan stärka lokala initiativ i civilsamhället, samt vilka integrationsutmaningar som finns i mindre kommuner. Att integration har valts som ett av projektets utvecklingsområde visar på att det finns en vilja i regionen och kommunen att utveckla och förbättra den lokala integrationen.

2.4. Rädda Barnen i Högsby

Rädda Barnen är en stor organisation som engagerar sig för barns rättigheter, både här i Sverige och utomlands (Rädda Barnen u.å.). Organisationen, med dess många lokalföreningar i Sverige och initiativ i utlandet, arbetar med att hjälpa utsatta barn och unga (ibid.). Jag har intervjuat två personer från lokalföreningen Rädda Barnen i Högsby. Båda har varit med sen starten av verksamheten och sitter i styrelsen idag. De arbetar, likt många andra av styrelseledamöterna, som lärare på gymnasieskolan i Högsby. Jag intervjuade först Sofia¹ som under vår intervju berättade hur det kommer sig att föreningen startades och hur verksamheten ser ut idag. Därefter gjorde jag en fördjupande intervju med Åsa².

Sofia berättar att lokalföreningen är relativt nystartad men att de har haft verksamhet sedan 2018. Till en början tillhörde de inte Rädda Barnen utan sökte endast finansiella medel genom dem, men efter något år så bildade de lokalföreningen. Det hela startade med att de som lärare såg att många av deras elever som nyligen hade kommit till Sverige lätt hamnade mellan stolarna och inte fick den hjälp de behövde.

Efter ett inledande samtal med Sofia om hur föreningen bildades kommer vi in på verksamheten och vad de hjälper ungdomarna med. Sofia berättar att för vissa av ungdomarna handlar det om att hjälpa till med det mest basala, såsom mathandling eller hitta någonstans att bo. Andra behöver hjälp i kontakten med myndigheter eller skriva CV. De träffas en kväll i veckan i skolans lokaler, och då är det många parallella aktiviteter. Några lagar mat, andra läser läxor, och vissa kommer dit bara för att umgås. Sofia uppskattar att det är ungefär 30 ungdomar som de har kontakt med på något sätt genom föreningen, varav ett 15-tal har större behov. Hur många som kommer på tisdagsträffarna varierar. Vissa veckor kan det vara bara några få, medan andra veckor är det uppemot 20 stycken. Åsa berättar att utöver träffarna på tisdagarna träffar volontärerna ungdomarna andra dagar vid behov.

2.5. Berga Missionskyrka

Missionskyrkan i Berga är en del av Equmeniakyrkan, som är ett kristet samfund. Jag har intervjuat två personer från Missionskyrkan, Susanne och Camilla³. Jag intervjuade Susanne om deras verksamhet Café Gemenskap, men även allmänt om församlingens arbete och hennes upplevelse av att vara engagerad och drivande av projektet. Under intervjun med Camilla pratade vi mer om verksamheten med språkcirkelarna som Missionskyrkan startade.

¹ Fingerat namn, Sofia heter egentligen något annat.

² Fingerat namn, Åsa heter egentligen något annat.

³ Fingerade namn, Susanne och Camilla heter egentligen något annat.

Församlingen har funnits i över hundra år, men är idag en relativt liten församling med ett 20-tal besökare till gudstjänsterna. Kyrkan, ett gult tegelhus med entréplan och källarvåning, ligger i ett villaområde i Berga som är beläget fem kilometer norr om Högsby tätort. På entréplan finns en kyrksal och en cafédel, och i den stora ljusa källaren finns det både kök och olika hobbylokaler såsom pingisrum. Församlingen leds av en styrelse där de turas om att vara ordförande.

Café Gemenskap startades 2014 och pågick fram till våren 2020. När Covid-19 hindrade dem från att träffas valde de att pausa verksamheten och har idag inga planer på att återuppta den igen. Anledningen till att Café Gemenskap startades var att några av församlingsmedlemmarna såg att det hade flyttat in många nyanlända till Berga och de ville hjälpa till på något sätt. Träffarna var på kvällstid och det bjöds alltid på fika. De fanns olika spel, målarböcker, symaskiner, men fokus var att lära känna varandra och erbjuda en plats där nyanlända kunde öva på svenska. Besökarna var av blandade kön och åldrar, och många nyanlända kom med hela sin familj.

Under träffarna på Café Gemenskap insåg Missionskyrkan att det fanns ett stort behov av språkcirklar. Första språkcirkeln startades 2016, och cirklarna har pågått i olika former fram till 2019. Språkcirklarna var under dagtid på cirka tre timmar per gång. Det brukade vara ett 20-tal med på mötena och ett fåtal volontärer. Förutom att öva på svenska fikade de tillsammans och gjorde även ett par studiebesök till närområdet.

3. Metod

3.1. Intervjuer

Jag har intervjuat totalt fem personer i mitt arbete med den här uppsatsen. Fyra av dem är ideellt engagerade, och en arbetar på kommunen. Mina informanter från civilsamhället är eller har varit nyckelpersoner i verksamheten under tiden som arbetet med nyanlända har bedrivits. Jag fick kontakt med föreningarna genom en samordnare på Högsby Kommun som tillhandahöll mig en maillista över aktiva föreningar. Jag kontaktade alla föreningarna och valde därefter att göra intervjuer med Rädda Barnen Högsby och Berga Missionskyrka. Utöver mina intervjuer med civilsamhället har jag intervjuat Britt-Marie⁴ som arbetar på Högsby kommun. Jag valde att intervjua en tjänsteperson från kommunen för att få en överblick över hur kommunen arbetar med integration, och hur de ser på samverkan med civilsamhället.

Intervjuerna har genomförts via videosamtalstjänsten Zoom. Att intervjua personer över Zoom har sina svårigheter, men också fördelar. En av svårigheterna har varit instabilt internet. Ibland har ljudet haft en eftersläpning vilket har gjort samspelet mellan mig och informanten sämre. Det har bidragit till att jag har fått en sämre kontakt med personerna och haft svårare att bygga upp en ömsesidig tillit som är viktig för att få informanterna att tala fritt (Kvale & Brinkmann 2014). Trots detta upplever jag att informanterna var relativt bekväma och pratade öppet om sina erfarenheter från föreningslivet. Att informanterna känner sig trygga och har ett förtroende för mig som intervjuar är viktigt då det avgör hur sanningsenligt och detaljerat de berättar om sina erfarenheter (Teorell & Svensson 2007). En av fördelarna med att intervjua på distans är att många av informanterna har kunnat intervjuas med kort varsel. Det har varit smidigt för mig och underlättat insamlingen av empiriskt material.

Jag har valt att utforma intervjuerna så att de har varit till stor del öppna, men jag har ställt en del följd- och kontrollfrågor för att undvika missförstånd (Kvale & Brinkmann 2014). Jag har haft en checklista med frågor och ämnen som jag har

⁴ Då Britt-Marie arbetar som tjänsteperson på kommunen har jag valt, med hennes godkännande, att använda hennes riktiga namn.

kontrollerat i slutet av intervjun så jag inte har glömt något viktigt. Jag har valt att utforma intervjuer på detta här sättet för att jag ville att informanterna skulle prata relativt fritt om hur de upplever arbetet de gör (ibid.). För att undvika att få missvisande svar valde jag att inte ställa generella frågor utan försökte istället ställa konkreta frågor (Teorell & Svensson 2007). Ett exempel på detta är att jag frågade ”*Vänder sig de nyanlända ungdomarna till er när de behöver hjälp?*” istället för att fråga en generell fråga såsom ”*Upplever du att de nyanlända har ett förtroende för dig?*”.

På grund av Covid-19 har jag inte kunnat genomföra några observationer, men jag har bitt informanterna att utförligt beskriva verksamheterna. Jag har bland annat ställt frågor om lokaler, aktiviteter, stämningen på träffarna, samt köns- och åldersfördelningen på deltagarna och volontärerna. På så sätt har jag ändå kunnat bilda mig en uppfattning om föreningarnas verksamhet, trots jag inte har kunnat befinna mig på plats. Det har gett mig en djupare förståelse för hur verksamheterna har varit utformade vilket har hjälpt mig i min analys. Informanterna från civilsamhällets namn har bytts ut för att skydda deras identiteter. Merparten av intervjuerna har dock spelats in med godkännande av informanterna. Jag valde att spela in intervjuerna för att kunna vara mer närvarande i intervjuerna och för att det underlättar analysarbetet (Fägerborg 2007). Att intervjuerna finns inspelade möjliggör dessutom att någon annan kan analysera mitt material vilket ökar deras värde som källa (ibid.). Inspelningarna har sedan transkriberats och kategoriserats efter vilka teman jag har sett i materialet. Efter en genomgång av materialet så valde jag vilka begrepp jag skulle använda för analysen. Jag valde att avvakta med att bestämma vilka teorier jag skulle utgå ifrån för att undvika omedvetna tolkningar (Teorell & Svensson 2007). Därefter har materialet analyserats utifrån de valda analytiska begreppen. Att använda sig av analytiska begrepp gör att mina informanters upplevelser kan sättas in i ett större sammanhang och mina resultat blir mer generaliserbara (Kvale & Brinkmann 2014).

4. Teori

För att förstå mitt empiriska material bättre har jag valt att i huvudsak använda mig av två analytiska begrepp; socialt kapital samt social tillit. Det är två liknande begrepp men de har lite olika fokus. Begreppen har hjälpt mig att se ”bortom” det vardagliga och praktiska som pågår i organisationerna, och analysera hur verksamheterna bidrar till integration.

4.1. Socialt kapital

Socialt kapital är ett begrepp som har fått genomslag genom Putnams teorier om hur hållbara demokratiska system utvecklas (Rothstein 2003). Den bärande idén är att när människor lär känna varandra utvecklas ett socialt kapital. Ens sociala kapital är en tillgång som man kan använda när man behöver hjälp från andra i ens nätverk. Det kan vara att hitta ett nytt jobb eller någonstans att bo. Grundstenen i socialt kapital är tillit, vilket jag beskriver närmare i nästa kapitel. Putnam menar att det är socialt kapital som håller ihop samhället, och att det utvecklas när människor deltar i frivilligorganisationer (Putnam 1995). Putnam skiljer på två sorters socialt kapital, sammanbindande och överbryggande kapital (bonding och bridging på engelska) (Nannestad et al. 2008). Sammanbindande kapital brukar beskrivas som det kapital som skapas inom en grupp, eller den tilliten vi har till människor vi känner (ibid.). Det kan vara personer inom en grupp, organisation eller människor som är lika oss själva exempelvis till etnicitet eller kön. Överbryggande kapital är däremot det kapitalet vi bygger med personer som inte tillhör vår grupp, och även till samhället som stort (ibid.). Överbryggande kapital bygger på en mer generell tillit vilket innebär att människor som vi inte har personliga relationer till går att lita på (ibid.).

Jag har valt socialt kapital som begrepp för att det fokuserar som tidigare nämnts på hur tillit kan ses som ett kapital som kan växlas in när man är i behov av exempelvis ett jobb eller en bostad. Genom socialt kapital kan jag närma mig hur relationerna mellan ideellt aktiva och nyanlända kan gynna integrationen för enskilda individer. Det har bland annat hjälpt mig att se hur de ideella använder sina befintliga kontakter för att hjälpa nyanlända.

4.2. Social tillit

Social tillit är ett begrepp som ofta klumpas ihop med socialt kapital i litteraturen (Welch et al. 2005). De hänger ihop men det är viktigt att skilja dem åt. Socialt tillit utgör som tidigare nämnts en viktig del av socialt kapital (Rothstein 2003). För om det saknas förtroende i en relation är den relationen inte en tillgång, vilket är grundtanken med socialt kapital. Utan tillit till andra är det dessutom svårt att skapa meningsfulla relationer till andra (Welch et al. 2005), vilket vi som sociala varelser behöver. Social tillit påverkar också hur effektivt vi arbetar för att uppnå gemensamma mål (ibid.) I en grupp med hög tillit utgår alla parter från att de andra inte kommer lura dem, vilket gör det lättare att arbeta tillsammans (Nannestad et al. 2008). Medan i en grupp med låg tillit är parterna rädda för att de andra inte ska följa reglerna och att de själva kommer förlora på att samarbeta (ibid.). Då är det omöjligt att uppnå ett effektivt samarbete och nå gemensamma mål (Rothstein 2003). Detta kallar Rothstein (2003) för en social fälla.

Putnam argumenterar för att det är främst genom informella sociala nätverk, såsom ideella föreningar, som tillit och välfungerande politiska institutioner skapas (Putnam 1995). Rothstein (2003) hävdar däremot att det är stabila demokratier med låg korruption som skapar social tillit i ett samhälle. Oavsett om man väljer att utgå från individerna eller de politiska institutionerna så ökar vår tillit till någon desto mer vi umgås med denne (Welch et al. 2005). Ideella sammanhang utgör därmed bra arenor för kontinuerligt umgänge och möjligheten till att tillit uppstår. Människor som har en högre tillit till andra människor har det även till politiska institutioner vilket ger stora samhällsfördelar (ibid.).

Jag har använt social tillit för att förstå hur socialt kapital kan skapas inom organisationerna. Människor behöver som tidigare nämnts först bygga upp ett förtroende för varandra innan socialt kapital skapas. Social tillit har hjälpt mig att analysera hur organisationernas praktiska verksamhet leder till att det bildas tillit mellan parterna. Det har även hjälpt mig förstå hur tilliten som skapas i organisationerna påverkar individerna och deras möjligheter till att skapa egna nätverk och integreras.

5. Att bygga förtroende och relationer

Att bygga social tillit mellan människor är något som tar tid och vilja från alla parter. Enligt Putnams teori om socialt kapital är grunden för att människor ska börja lita på varandra och utveckla ett socialt kapital att de träffas regelbundet (Rothstein 2003). Enligt Putnam är föreningssammanhang utmärkta kontexter för detta (ibid.). Föreningslivet är således med sina kontinuerliga träffar bra för nyanlända då de kan börja bygga upp ett nätverk av lokala kontakter. Missionskyrkan och Rädda Barnen har genom sina aktiviteter skapat möjligheter för att en tillit mellan etniskt svenska och nyanlända kan uppstå och utvecklas. Nedan redogörs för hur tilliten i verksamheterna har skapats, samt vilka effekter det kan ha för individerna och samhället.

5.1. Skapandet av tillit och socialt kapital i organisationerna

Missionskyrkan har med sina två nu nedlagda verksamheter, Café Gemenskap och språkcirkelarna, försökt att öppna upp sitt lokalsamhälle och bjuda in nyanlända för att bli en del av Berga. Syftet med Caféet var att erbjuda en mötesplats för människor med olika bakgrund att träffas och umgås. På träffarna fanns det mycket att göra. De hade spel såsom memory som var populärt bland alla åldrar då det var enkelt att förstå och man fick öva på svenska. Pingisbordet var också mycket uppskattat och det var alltid full rulle i det rummet. Missionskyrkan köpte in symaskiner, garner och stickor så man kunde lappa och laga kläder, men även lära sig att sticka halsdukar och mössor. Om man försöker att se bortom de här vardagliga aktiviteterna kan man ana att det pågår ett tillitsskapande mellan individer. Genom att spela minnespelet Memory övar man inte bara på svenska utan man lär känna personen man spelar med. Det sker genom småprat vilket gör att det vid första anblick inte ses som en form av tillitsskapande. Dessa typer av interaktioner är dock det som bygger tillit mellan individer. Den tilliten kan sedan bli startskottet för att det skapas tillitsrelationer mellan volontärerna och de nyanlända. Det är dessa tillitsrelationer, enkelt beskrivit som vänskapsrelationer, som sedan kan bli till socialt kapital vilket kan bidra till de nyanländas integration.

De första fyra åren hade Café Gemenskap öppet en kväll i veckan, och under en period ökade de till två träffar i veckan. Det var inte alla från församlingen som engagerade sig i verksamheten. Susanne, en av initiativtagarna till Café Gemenskap, tror att det berodde på att det inte är alla som tycker att det är enkelt att möta människor från andra länder med andra livsöden än dem själva. Mot slutet svalnade intresset från både nyanlända och volontärer och de valde att bara ha en träff varannan vecka. Detta kan ses som ett tecken på att de inte hade lyckats bygga upp en tillräcklig stark tillit och att det inte hade skapats ett socialt kapital. Om volontärerna och de nyanlända hade utvecklat en stark tillit till varandra skulle de förmodligen velat ses oftare för de såg sig som vänner. Som tidigare nämnt så utvecklas tillit genom att man kontinuerligt träffas, men hur ofta man umgås har också visat sig ha betydelse i skapandet av social tillit. Desto mer man umgås med någon och lär känna denne desto mer litar man på den (Welch et al. 2005). Därmed får det negativa effekter för utvecklandet av tillit i en organisation om de ses mer sällan. Susanne beskriver det som att volontärerna under 2018 inte längre orkade att hålla öppet varje vecka, vilket är en indikation på att det fortfarande sågs framförallt som en välgörenhet och inte som ömsesidigt utbyte mellan vänner. Trots att Café Gemenskap inte längre har öppet umgås ändå Susanne med några av familjerna som brukade komma till träffarna. Det är ett tecken på att tillit och vänskap har skapats mellan henne och några av de nyanlända. Det innebär att Missionskyrkans verksamhet, trots reduceringen av antalet träffar, har fungerat såsom många hoppas att civilsamhället ska göra i integrationsarbetet. Vilket är att möjliggöra för relationer och tillit att skapas.

Rädda Barnens verksamhet växte fram ur en vilja från initiativtagarna att använda sina olika kapital för att hjälpa ungdomarna. De hade kulturellt kapital i form av bland annat kunskap om institutioner i det svenska samhället och språkkunskaper (Bourdieu 1986). De hade även ett socialt kapital i form av redan existerande relationer till nyanlända ungdomar men även kontakter i lokalsamhället. Att det redan fanns en stark tillit mellan lärarna och många av ungdomarna innebar att de visste vilka behov den här målgruppen hade. Den tilliten kan även ses som ett sammanbindande kapital vilket har byggts upp genom lärare-elev relationer. Enligt Åsa har de som lärare gjort sitt yttersta för att vara tillmötesgående mot de nyanlända ungdomarna. Innan de fick idén att hjälpa ungdomarna på ett mer organiserat sätt försökte de stötta dem med allt möjligt. Åsa berättar att för många av ungdomarna var det något nytt med lärare som brydde sig om dem. Idag är det många av ungdomarna som gärna vänder sig till dem i de flesta frågor.

Vi kanske är de i många fall som står dom närmast och då vänder de sig till oss, precis som någon annan skulle vänt sig till sina föräldrar. – Åsa, Rädda Barnen

Hon berättar att många av ungdomarna inte har någon familj i Sverige och att de i Rädda Barnen, både andra ungdomar men även volontärerna, har blivit mångas närmaste krets. Då blir det naturligt att vända sig till dem när de behöver stöd i kontakten med vården eller myndigheter. Den tilliten har utvecklats på samma sätt som i Missionskyrkans verksamhet, regelbundna träffar där man gör saker ihop. Oavsett om det har varit att läsa läxor eller utforska nya matkulturer har man gjort det tillsammans. Genom att Rädda Barnens volontärer har gjort som de har lovat och hjälpt till när de har kunnat har det byggts upp en tillit mellan parterna som har blivit till ett socialt kapital (Rothstein 2003). Det sociala kapitalet har volontärerna sedan använt för att motivera ungdomar att komma till deras träffar. Sofia berättar att ett relativt nytt fokus för verksamheten har varit ungdomar som riskerar att hamna i destruktiva kontexter. Hon har märkt av att en del av dessa ungdomar har börjat söka sig till träffarna istället för att hänga ute med kompisar och potentiellt göra kriminella saker. Det är förmodligen inte alla av dessa ungdomar som känner ett förtroende för volontärerna i Rädda Barnen men de kan ha ett starkt sammanbindande kapital till andra nyanlända. Det är också större sannolikhet att vi litar på en person om någon vi känner går i godo för dem (Welch et al. 2005). När en av Rädda Barnens ungdomar försäkrar en kompis att volontärerna i organisationen är trovärdiga och hjälpsamma kan det underlätta för skapandet av ny tillit.

Enligt Delhey & Newton (2003) har människor som varit med om negativa eller traumatiska händelser i sitt liv, såsom diskriminering eller att man levt i fattigdom, en lägre tillit till samhället. Det är lätt att föreställa sig att flertalet av Missionskyrkan och Rädda Barnens nyanlända har varit med om saker som påverkar deras tillit till samhället negativt. Genom Missionskyrkans och Rädda Barnens verksamhet kan den tilliten öka igen. Det sker genom att de nyanlända bygger upp ett förtroende för volontärerna i Missionskyrkan och Rädda Barnen som sedan kan leda till att tilliten utökas till att omfatta samhället i stort (Nannestad et al. 2008). Tilliten skapas genom att människorna i ideella föreningar ses ofta och gör saker ihop, och att de positiva erfarenheterna från att umgås inom föreningen sedan kan överföras till resten av samhället (ibid.). Det här skulle kunna leda till att de nyanlända får ett starkare överbryggande kapital. Överbryggande kapital innebär att man har förtroende för personer man inte känner (ibid.). Att det finns ett överbryggande kapital, eller en generell tillit, i samhället till främlingar är viktigt för ett samhälle (Harding 2012). Utan det kapitalet eller tilliten riskerar samhället att splittras vilket kan leda till att minskat förtroende för demokratin och offentliga sektorn (ibid.). Samhällen med hög tillit präglas dessutom av lägre kriminalitet (Welch et al. 2005) och bättre kommunikation (Putnam 1995). Det är därmed av stor betydelse att nyanlända får en möjlighet att bygga upp en generell tillit till samhället.

5.2. Betydelsen av sociala nätverk

Att skapa sig ett nätverk när man kommer till en ny plats är av stor betydelse för att inte hamna i utanförskap (Näringsdepartementet 2008). Med nätverk menas här de mer beständiga relationerna och vänskaperna som vi skapar i våra vardagliga liv. Genom ens nätverk kan man exempelvis få tillgång till arbetsmöjligheter och bostäder vilket är avgörande för att man ska kunna integreras (ibid.). Det kan i många fall vara lättare för nyanlända att skapa ett lokalt nätverk i mindre orter såsom Högsby (Forssell & Ingemarson 2008). Det är främst för att det är lättare att känna igen varandra och svårt att förbli anonym i mindre orter (ibid.) Ur ett integrationsperspektiv kan det vara positivt då det kan innebära en ökad trygghet för nyanlända (ibid.). Britt-Marie som arbetar på kommunen lyfter att ideella organisationer har en viktig funktion i kommunens integrationsarbete. De kan erbjuda nyanlända ett svenskt sammanhang, vilket är centralt när man ska bygga upp ett nytt nätverk. Detta har varit en stor del i båda organisationernas verksamhet, vilket har varit återkommande i mina intervjuer.

Susanne berättar att i Missionskyrkans verksamhet har de mest aktiva volontärerna varit över 80 år. Dessa äldre har bott i kommunen länge och hade enorma kontaktnät som kunde gynna de nyanlända. En del nätverk kan svåra att komma in i men genom ideella föreningar kan nyanlända få tillgång till dessa nätverk (Ryan 2011). Att nyanlända har svårt att komma in i nätverken kan bero på att de pratar ett annat språk (ibid.). Missionskyrkans verksamhet kan fungera som en ingång till lokala nätverk vilket kan ha stor betydelse för individen. Detta kan ske om det skapas ett socialt kapital mellan nyanlända och volontärerna. Sedan kan de nyanlända få tillgång till resurser genom de äldre som annars hade varit låsta för dem. Det beror på, som tidigare nämnts, att människor är mer villiga att lita på en främling om någon de känner kan gå i god för dem (Welch et al. 2005). Det kräver dock att det finns en relativt hög tillit i samhället, vilket vi har i Sverige (Rothstein 2003), så att människor som inte känner de nyanlända personligen vågar lita på dem. Så även i skapandet av nätverk spelar tillit in. Susanne upplever dock att det har varit svårt att använda sitt sociala kapital för att hjälpa de nyanlända att få exempelvis en anställning. Det beror dock inte på bristen av kontaktnät eller tillit, utan att det inte finns särskilt mycket arbetsmöjligheter i kommunen. Att det finns en brist på arbeten är något som bekräftas av Britt-Marie. Hon berättar att det är många som pendlar till närliggande kommuner och att det har varit svårt att hitta arbeten till nyanlända.

För många nyanlända utgör det existerande nätverket främst av familjen och den närmaste slakten (Åberg & Högman 2015). Familjen beskrivs ofta som den mest grundläggande formen av socialt kapital och nätverk (Putnam 1995). För Rädda Barnens målgrupp som huvudsakligen består av ensamkommande ungdomar som inte har någon familj eller släkt i Sverige blir organisationen desto viktigare även i nätverksbyggandet. Det direkta nätverket som ungdomarna i Rädda Barnen bygger

upp är främst mellan varandra, och mellan ungdomarna och volontärerna. Att ungdomarna får en möjlighet att skapa ett lokalt nätverk är av stor betydelse. Förutom att Rädda Barnens volontärer hjälper dem med det mest basala såsom mat och boende, kan de även genom volontärerna få tillgång till ett nätverk som ökar möjligheterna att få ett jobb. Det beror på att volontärerna i organisationen har ett befintligt nätverk med socialt kapital som de kan använda för att stötta ungdomarna.

6. När samhället inte arbetar mot samma mål

När jag pratar med mina informanter tycker jag mig kunna ana en känsla av uppgivenhet. Att man kämpar för att ge dessa nyanlända människor en chans att komma in i samhället men att man arbetar i motvind. Att få en ökad förståelse för vad som har varit svårt för organisationerna är en viktig komponent i arbetet med att främja det lokala civilsamhället.

6.1. Samhällets inställning till organisationernas målgrupper

Ideella föreningar är ofta duktiga på att skapa fora där människor från olika etniciteter eller grupper får möjlighet att skapa relationer och överbyggande kapital kan uppstå (Nannestad et al. 2008). Det har varit båda mina organisationers mål med sina verksamheter, men det har inte alltid varit lätt. Det blir som mest påtagligt när mina informanter pratar om vilka utmaningar de möter, samt när de beskriver sina målgrupper. När de gör det blir det tydligt att dessa två organisationer skiljer sig åt. Missionskyrkans syfte med sina verksamheter har varit att erbjuda nyanlända en kravlös plats för umgänge och för att öva på svenska. De har inte riktat sig mot någon specifik målgrupp utan har välkomnat alla, ensamma individer och hela familjer. Rädda Barnen däremot har riktat in sin verksamhet på ungdomar. En del med uppehållstillstånd, andra utan. Några som befinner sig lagligt i Sverige, somliga är papperslösa. Under mina intervjuer blir det tydligt att Rädda Barnen har stött på mer motstånd än Missionskyrkan i sitt arbete med nyanlända. Det finns flera möjliga orsaker till det. Det kan exempelvis bero på Missionskyrkans verksamhet startades flera år innan Rädda Barnens då det var det ett annat samhällsklimat och inställning till invandring. Min tolkning är dock att det beror på organisationernas syfte med sina verksamheter och vilka de riktar sig mot.

Missionskyrkans syfte med sin verksamhet har inte varit lika tungt som Rädda Barnens. Det har inneburit att deras främsta utmaning har varit att få lokalbefolkningen att engagera sig. Varken Susanne eller Camilla från Missionskyrkan vill prata så mycket om vad som har varit svårt, utan fokuserar mer på det positiva med deras verksamheter under våra intervjuer. Hur det kommer sig

att de har haft svårt att locka fler volontärer att delta på Café Gemenskaps träffar är svårt att veta säkert. Det kan lika väl bero på att lokalbefolkningen är upptagna med annat än att de inte vill umgås med nyanlända. Något som pekar på det sistnämnda är att enligt Susanne har de knappt haft några svenskfödda barn alls på sina träffar. Susanne berättar att det är ett fåtal som har följt med en nyanländ klasskompis någon gång men det blev aldrig etablerat som en mötesplats för barnen. Det kan förvisso bero på att många av de aktiva i Missionskyrkan var äldre och själva inte hade barn i skolålder, men Susanne trodde det kunde vara på grund av de svenskfödda föräldrarnas inställning till invandrare.

Pratar man om de här familjerna vid köksbordet? Ja, vad säger man hemma om dem, vad de gör här och så. /.../ Det är ju viktigt. Vilken attityd det finns i samhället. – Susanne, Missionskyrkan

Susanne kan såklart inte svara för vad alla i Berga tycker men som aktiv lokalinvånare har hon förmodligen en relativt god känsla för vad folk i grannskapet tycker om sådana frågor. Att det finns en uppdelning i samhället bekräftas av Britt-Marie som arbetar på kommunen. Hon upplever att det finns en "vi och dem"-känsla i kommunen och att alla inte är positiva till att det har kommit ett stort antal nyanlända. Om det är som Susannes citat indikerar och som Britt-Marie upplever det som, kan det ses som att det saknas en tillit till nyanlända i Berga. Den tilliten kan dock bara byggas upp genom att de nyanlända och lokalbefolkningen lär känna varandra. För det är genom relationer och återkommande utbyten som social tillit kan skapas (Rothstein 2003). Därmed blir det nästintill omöjligt att integrera en grupp nyanlända i en bygd som inte vill öppna upp och mötas. Missionskyrkans Café Gemenskap var ett bra initiativ att försöka öppna upp samhället. Som nämnts i tidigare kapitel skapades en tillit mellan några av de nyanlända och volontärerna men det var inte tillräckligt starkt för att verksamheten skulle skifta från välgörenhet till ömsesidigt utbyte.

Rädda Barnen har däremot mött ett mer öppet motstånd i sin verksamhet. Det kan bero på att deras målgrupp är en mer utsatt grupp än Missionskyrkans. De ungdomarna har ingen annan att vända sig till och när Rädda Barnens volontärer följer med som stöd vid olika möten blir de ofta ifrågasatta. Många tycker att ungdomarna borde klara sig själva och att Rädda Barnens volontärer inte har något där att göra. Det är tydligt att Åsa, som är volontär i Rädda Barnens verksamhet, är frustrerad över det. Att när de försöker fixa något som egentligen är enkelt känns det som att vissa personer försöker göra det besvärligare än vad det faktiskt är. Det kan vara personer från Migrationsverket, vården eller annan offentlig sektor. Hon beskriver det som att de har en inställning att ungdomarna minsann ska lära sig att det inte är lätt här i livet. Därför fortsätter de att följa med även om de blir ifrågasatta. Åsa berättar att de märker att ungdomarna får ett bättre bemötande och blir tagna mer på allvar då. Att volontärerna fortsätter följa med trots motståndet de

upplever kan också bero på att de har en stark tillit till varandra och volontärerna i Rädda Barnen känner ett ansvar för ungdomarna. Hade de inte ställt upp och stöttat ungdomarna hade det förtroendet minskat, vilket hade påverkat verksamheten och ungdomarna negativt. Det är svårt, om inte närmast omöjligt att bevisa, att bemötandet ungdomarna får beror på samhällets inställning till invandrare, men det är vad mina informanter upplever.

Det negativa bemötandet som ungdomarna får påverkar också möjligheterna till att tilliten som de känner för volontärerna ”spill över” till resten av samhället. Som tidigare nämnts kan tilliten som byggs upp i ideella föreningar med tiden möjliggöra för individer att lita mer på samhället i stort på grund av sina positiva erfarenheter från föreningslivet (Nannestad et al. 2008). Åsa berättar att många av deras ungdomar inte ser någon framtid i Sverige trots att de har varit här i många år, lärt sig språket och fått vänner. Flertalet av ungdomarna har fått många avslag på sina ansökningar om uppehållstillstånd och allt eftersom minskar hoppet och förtroendet för systemet. Att nyanlända förlorar hoppet och tilliten till systemet är inget ovanligt i dessa sammanhang (Hansen 2017; Stiernström et al. 2019). Sofia berättar att hon upplever det lite som ett lotteri vem som får uppehållstillstånd och vem som får avslag.

De erfarenheterna jag har är att det finns ingen logik i det här överhuvudtaget. – Sofia, Rädda Barnen

Frustrationen och den minskande tilliten till systemet leder till att en del av ungdomarna ger upp och lämnar Sverige. Åsa berättar om en av killarna i deras verksamhet vars bror har fått uppehållstillstånd medan han har fått avslag. Han funderar nu på att lämna Sverige och försöka få uppehållstillstånd i Frankrike, och han är inte den första som har haft de tankarna enligt Åsa. De har under sina år haft ett par stycken i deras verksamhet som har lämnat Sverige och fått uppehållstillstånd i ett annat europeiskt land.

Utöver dessa svårigheter så upplevde Rädda Barnens volontärer också ett mer påtagligt motstånd när de började engagera sig för ungdomarna. Både Åsa och Sofia, som arbetar som lärare, beskriver att de kände att den offentliga sektorn motarbetade deras initiativ i början. Åsa säger att det var tufft i starten och det var hårda diskussioner om de verkligen kunde hålla sin yrkesroll och sitt privata engagemang separat. Idag när de är en lokalförening i Rädda Barnen möter de inte längre det motståndet från kommunen. Samtidigt känner de båda att de fortfarande inte arbetar med samhället utan mot det.

6.2. Dubbla tillitsrelationer

När en grupp individer inte följer resten av samhällets normer kan det påverka deras relationer. Jag har här valt att kalla den utmaningen för dubbla tillitsrelationer. Med dubbla tillitsrelationer menar jag de interna och externa konflikter som kan uppstå när man känner lojalitet mot flera parter. De allra flesta människorna är en del av flera nätverk, och vårt familjenätverk består för det mesta inte av samma personer som vårt arbetslivsnätverk. När vi rör oss mellan dessa nätverk och kontexter förändras förväntningarna människor har på oss. Ens familj räknar inte med exempelvis samma saker från dig som ens chef eller lärare gör. För att dessa nätverk ska fungera behöver vi ha en tillit till andra människor i dem, och de behöver känna tillit till oss (Nannestad et al. 2008). Den tilliten är dock inte kravlös utan vi behöver underhålla den på olika sätt. För om vi inte agerar som andra i nätverket förväntar sig kommer deras tillit för oss att minska (Welch et al. 2005), vilket innebär att fördelarna med nätverket sakta men säkert försvinner. Det kan också uttryckas som att det sociala kapitalet vi har minskar. För som tidigare nämnts är tillit grunden i socialt kapital (ibid.). Det är därmed inte troligt att personerna i våra nätverk kommer att hjälpa oss om de anser att vi inte går att lita på, alltså har det sociala kapitalet gått förlorat. Förutom alla andras förväntningar på en själv har vi dessutom egna uppfattningar om hur vi själva vill agera för att vara en god människa. Det är inte konstigt att alla dessa förväntningar ibland krockar och man hamnar i situationer där man inte kan göra alla nöjda.

Motståndet som de ideella i Rädda Barnen mötte kan delvis förklaras med hjälp av dubbla tillitsrelationer. Samtidigt som Rädda Barnens volontärer vill hjälpa nyanlända på olika sätt, behöver de förhålla sig till vad personerna i deras nätverk tycker. I det här fallet ledde det till att det uppstod en konflikt. För Rädda Barnens volontärer blev det en intressekonflikt när de ville hjälpa sina studenter på fler sätt än bara som lärare. Deras arbetsgivare, i det här fallet chefer på kommunen, förväntade sig inte att lärarna skulle agera på det sättet och ifrågasatte om det verkligen var lämpligt. Lärarna valde att, mot kommunens vilja, följa sin moral och hjälpa de nyanlända ungdomarna. I och med att varken kommunen eller lärarna agerade som de trodde att den andra parten skulle göra minskade tilliten. Lärarna förväntade sig troligtvis stöd och uppmuntran för sitt initiativ, och kände sig svikna när deras arbetsgivare inte uppmuntrade deras civilkurage. De kände att deras chefer inte hade förtroende för dem, och inte litade på att de kunde vara professionella även om de fick en relation med sina elever som sträckte sig utanför klassrummet. Kommunen å andra sidan trodde att lärarna skulle lyssna och respektera deras vilja. Deras oro kring om lärarna kunde hålla sina roller separat var inte orimlig. Det hade kunnat få stora konsekvenser för cheferna på kommunen, som är ytterst ansvariga för skolan, om verksamheten gick snett.

När ingen av parterna agerade som förväntat skadades tilliten och parternas förtroende för varandra försämrades. Både kommunen och Rädda Barnens

volontärer vill uppnå samma sak; en välfungerande integration. På grund av den här konflikten blev det emellertid svårare för Rädda Barnen och kommunen att samarbeta kring ungdomarnas integration, då man inte längre litade på varandra i samma utsträckning som tidigare. Det här kan ses som att Rädda Barnen har hamnat i en social fälla (Rothstein 2003). En social fälla innebär att alla parter blir lidande för utan tillit till varandra är det svårare att nå gemensamma mål (ibid.). Att Rädda Barnen har hamnat i den här situationen har fått flera konsekvenser för dem som organisation och deras integrationsarbete. Den förlorade tilltron till den offentliga förvaltningen ledde för Rädda Barnens volontärer till en minskat tillit till samhället som stort. Det har i sin tur inneburit att de inte har varit helt öppna med sin verksamhet, och inte aktivt sökt efter nya kontaktytor eller samarbeten. Det drabbar i slutändan ungdomarna som skulle gynnas av ett större nätverk.

7. Drivkrafterna bakom engagemangen

Att det är en liten kommun med en ”alla känner alla” känsla gör det inte lättare för ideella att gå mot strömmen och engagera sig för en utsatt grupp. Det innebär att mina informanter har riskerat mycket av sitt sociala kapital för att göra det som de tycker är rätt. Det är svårt att inte ställa sig frågan varför de har valt det. Hur kommer det sig att de är villiga att riskera sina relationer i en kommun med små möjligheter att ”börja om” och skapa nya?

7.1. Att hjälpa andra

Det kan vara problematiskt att diskutera motiven till ideellt arbete om man försöker att förklara varför de har valt att arbeta ideellt (von Essen et al. 2015). I många fall kan det vara svårt för personerna att själva skilja på sina egna personliga motiv och samhällets normer (ibid.). Drivkrafterna som mina informanter har uppgett kan också spegla hur de själva uppfattar sitt arbete (ibid.). Syftet med att presentera mina informanters drivkrafter är inte att försöka förklara varför de har engagerat sig, utan för att öka förståelsen för människorna bakom initiativen.

För Susanne, en av initiativtagarna till Missionskyrkans Café Gemenskap, var en av de främsta drivkrafterna att hon själv har bott utomlands och vet hur svårt det kan vara att komma in i ett nytt samhälle. Hon hade egna erfarenheter av att sakna ett nätverk och inte veta vem man ska kontakta när man har frågor, eller hur man ska gå tillväga för att nyttja välfärdssystemet. Hon kände därför att det var viktigt att engagera sig och bidra till att de nyanlända i Berga fick en ingång till både det lokala samhället men också samhället i stort. Med andra ord såg Susanne att de här människorna saknade socialt kapital och ville genom sitt egna sociala kapital hjälpa dem. Hon tycker också att det är roligt att lära känna nya människor med andra kulturer. Susanne har genom sitt engagemang i Missionskyrkan knutit nära vänskapsband till nya svenskar som hon har kvar än idag trots verksamheten inte längre är igång. Genom Café Gemenskap har hon därmed även skapat ett nytt socialt kapital. Att Susanne tycker att det har varit roligt är något som märks tydligt när vi pratar.

Jag har ju levt för det här. Jag har tyckt att det har varit så roligt så. De är ju så lätta och ha med och göra! – Susanne, Missionskyrkan

Under hela vårt samtal pratar hon om verksamheten och människorna med värme och glädje.

För Sofia som är aktiv som styrelsemedlem och volontär i Rädda Barnen, handlar det mer om en känsla av ansvar och skyldighet. Hon arbetar som tidigare nämnts som lärare och träffar många av dessa ungdomar dagligen. Hon kände att hon inte kunde ignorera de behoven hon såg att hennes elever hade och bestämde sig istället för att försöka bidra med det hon kunde. Ungdomarnas historier och livsöden påverkar henne mycket och hon tycker det ger mycket tillbaka när de tillsammans kan bygga ett framtidshopp. Hon tycker det är viktigt att tillsammans med ungdomarna motivera dem att fortsätta framåt.

Sen handlar det väl om att just engagemanget i dem här ungdomarna kommer väl lite ifrån att jag möter dem dagligen och det är många som har tuffa livskontexter. Det är svårt att bara blunda för det. Det går liksom inte riktigt när man hör deras berättelser /.../ Jag skulle inte kunna sova om nätterna om jag inte försökte göra det jag kunde. /.../ Sen ger ju ungdomarna mig en väldig drivkraft /.../ att man tillsammans kan bygga nåt sorts framtidshopp. Och att man får stötta någon på den resan de gör i livet. Det betalar ju väldigt mycket att man kan se att någon lyckas som inte trodde på sig själv innan. – Sofia, Rädda Barnen

Sofia säger också att hon känner en skyldighet mot lokalsamhället att engagera sig. Hon har själv valt att flytta tillbaka till kommunen och tycker att istället för att klaga på att inget görs, får hon bidra med det hon kan för kommunens utveckling. Hon känner också att hon kan fungera som en länk mellan ungdomarna och resten av samhället och sprida deras historier. På så sätt hoppas hon att det kan motverka att samhället blir mer främlingsfientligt än vad det redan är. Det här kan ses som att hon genom sitt sociala kapital med ungdomarna och andra delar av samhället försöker öka medvetenheten om hur ungdomarna har det. Genom att personer i hennes nätverk har förtroende för henne kommer de troligtvis lita på att det hon säger är sant, och kanske kan deras uppfattningar om nyanlända förändras. Det kan leda till att fler i hennes nätverk är öppna för att bygga egna relationer till nyanlända, vilket är positivt för integrationen i kommunen.

När jag frågar Åsa, också aktiv i Rädda Barnen, om hur det kommer sig att hon har engagerat sig för unga nyanlända skrattar hon lite och vet först inte vad hon ska svara.

Jag har alltid brunnit för det här. Jag vet inte vad jag ska säga, det är så självklart, så basalt. Det sitter så djupt inne i mig. – Åsa, Rädda Barnen

Hon drivs inte lika mycket för platsen såsom Sofia gör, utan för henne har det alltid varit en självklarhet att man hjälper de svaga och utsatta i samhället. Hon beskriver sig själv som ganska orädd och hon har inga problem att gå emot samhällets normer och att stå upp för det som hon anser är rätt. Att engagera sig för ungdomarna blev därmed naturligt för henne när hon i mötte dem i sin yrkesroll. Hon känner också

att hon behöver vara en slags förebild för resten av befolkningen och visa omvärlden att landsbygdsbor också bryr sig om nyanlända och integration.

Mina informanternas drivkrafter liknar det som tidigare forskning har konstaterat (se Stiernström et al. 2019). Att vilja hjälpa nyanlända som kommer till deras orter bygger både på att de känner medlidande och ett ansvar för dessa människor. Lokalbefolkningen känner också ofta ett ansvar för platsen liksom Sofia gör, och engagerar sig för nyanlända av den anledningen (ibid.). Åsas inställning att försöka vara en förebild för andra och visa att människor på landsbygden inte behöver vara främlingsfientliga är inte heller ovanligt (ibid.). Att mina informanter är rädda för att förlora sitt eget sociala kapital när de hjälper nyanlända är inget mina informanter nämner. Tvärtom kan jag ana en stolthet bland mina informanter för sitt engagemang.

8. Avslutande reflektion

Den här uppsatsen har visat på hur det praktiska ideella arbetet med integration kan se ut i en landsbygdskommun. I grund och botten handlar det om att skapa nya relationer mellan människor. Mina två valda organisationer har med sina olika syften skapat tillit mellan sina volontärer och de nyanlända. Missionskyrkan i Berga har genom sitt Café Gemenskap skapat en mötesplats som möjliggjorde för människor att lära känna personer som de annars kanske inte hade träffat. Genom Caféet fick de nyanlända en väg in i lokalsamhället och en möjlighet att börja bygga socialt kapital i en svensk kontext. Allt detta skedde under ytan på en verksamhet vars syfte var att välkomna nya människor in i lokalsamhället och ge dem en chans att öva på svenska. Det var genom enkla aktiviteter och umgänge som tilliten skapades. Rädda Barnen i Högsbys syfte skiljer sig rätt mycket från Missionskyrkans. Föreningen startades för att hjälpa en utsatt grupp som initiativtagarna dagligen mötte i sina yrken. Genom att stötta ungdomarna med det de behövde, såsom mat och boende, utvecklades ett förtroende och en tillit mellan Rädda Barnens volontärer och ungdomarna. De har därmed byggt upp ett starkare socialt kapital till en mindre grupp nyanlända än vad volontärerna i Missionskyrkan har gjort.

Tilliten som har skapats i organisationerna har lagt en grund för de nyanlända att kunna bygga upp ett eget nätverk och ett socialt kapital. De har sedan kunnat dra nytta av detta genom att volontärerna i Missionskyrkan eller Rädda Barnen har kunnat hjälpa dem med diverse saker. Det har varit saker såsom att hitta jobb eller boende, kontakt med myndigheter, eller läxläsning.

Det har dock inte alltid varit en dans på rosor för Missionskyrkan och Rädda Barnen. De har stött på olika former av motstånd och en del utmaningar. Som tidigare nämnts skiljer sig verksamheterna rätt mycket åt, vilket innebär att de inte har haft samma typ av utmaningar. Medan Missionskyrkan har haft svårt att engagera volontärer har Rädda Barnen haft en relativt stabil grupp av aktiva. Rädda Barnen har däremot känt sig motarbetade och ifrågasatta av kommunen vilket har präglat hela deras verksamhet. Att Rädda Barnen har haft det tuffare är kanske inte så konstigt då de arbetar med en mer utmanande del av integrationen. De har även tagit på sig ett ansvar för sin målgrupp, vilket Missionskyrkan inte har gjort på samma sätt.

En av mina frågeställningar i det här arbetet handlar om varför dessa människor har valt att engagera sig ideellt. Under mina intervjuer har jag blivit medveten om att det inte alltid är lätt att arbeta ideellt med integration. Mina informanter har ändå valt att fortsätta. De har haft olika drivkrafter till varför de har engagerat sig men har alla funnit glädje och motivation i samma sak. Att bygga relationer och tillsammans skapa ett framtidshopp, även om det ibland är jobbigt.

Så vilken effekt har civilsamhällets arbete med integration för landsbygden och dess utmaningar med en minskande och åldrande befolkning? Både Britt-Marie från kommunen och mina informanter från civilsamhället är överens om att nyanlända kan utgöra en viktig resurs för landsbygdens utveckling. De nyanlända behöver dock integreras för att detta ska vara möjligt. Som nämndes i inledningen är en viktig del av integrationen att nyanlända lär känna personer som bor på deras nya ort. Det kräver att det finns personer i lokalbefolkningen som är villiga att öppna upp och mötas. Som jag har visat i den här uppsatsen har de ideella organisationerna varit bra grogrunder där tillit mellan lokalbefolkningen och nyanlända har skapats. I den funktionen, som möjliggörare för tillitsskapande, kan civilsamhället i en kommun göra verklig skillnad för individers integration. Det kan på längre sikt leda till en positiv utveckling för landsbygden.

Uppsatsens syfte har varit att bidra med mer kunskap om civilsamhällets roll i integrationsarbetet i Högsbys kommun. Målet har varit att uppsatsen ska leda till en ökad förståelse för civilsamhällets arbete och dess drivkrafter och utmaningar. Jag hoppas att uppsatsen kan vara till användning i Region Kalmars projekt och vara ett underlag i deras fortsatta arbete med civilsamhället och integration.

9. Referenslista

- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. I: Richardson, J.G. (red.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwoodpress, 241–58
- Delhey, J. & Newton, K. (2003). Who trusts?: The origins of social trust in seven societies. *European Societies*, 5 (2), 93–137. <https://doi.org/10.1080/1461669032000072256>
- von Essen, J., Jegermalm, M. & Svedberg, L. (2015). *Folk i rörelse : medborgerligt engagemang 1992-2014*. Stockholm: Institutionen för socialvetenskap, Ersta Sköndal högskola.
- Forssell, E. & Ingemarson, M. (2008). *Integrationsarbete i civilsamhället : unga och äldre i blickfånget*. Socialstyrelsen. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:esh:diva-154> [2021-04-19]
- Hansen, K. (2017). Egalitarianism under Siege? Swedish Refugee Reception and Social Trust. I: Bendixsen, S., Bringslid, M.B., & Vike, H. (red.) *Egalitarianism in Scandinavia. Historical and contemporary perspectives*. London: Palgrave
- Harding, T. (2012). *Framtidens civilsamhälle : underlagsrapport 3 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Statsrådsberedningen, Regeringskansliet :
- Jentsch, B. (2007). Migrant Integration in Rural and Urban Areas of New Settlement Countries: Thematic Introduction. *International Journal of Multicultural Societies*, 9
- Jönsson, A. & Scaramuzzino, R. (2018). *Föreningsaktivitetens betydelse och mervärde för nyanländas etablering genom NAD*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.23220.96642>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Nannestad, P., Svendsen, G.L.H. & Svendsen, P.G.T. (2008). Bridge Over Troubled Water? Migration and Social Capital. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34 (4), 607–631. <https://doi.org/10.1080/13691830801961621>
- Näringsdepartementet (2008). *Mångfald som möjlighet - Åtgärder för ökad integration på landsbygden*. (SOU 2008:56). Stockholm. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2008/06/sou-200856/> [2021-04-20]
- Näringsdepartementet (2017). *För Sveriges landsbygder: en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*. (SOU 2017:1). Stockholm: Wolters Kluwer. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/01/sou-20171> [2021-04-15]
- Näringsdepartementet (2020). *Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget*. (2020:8). Stockholm: Norstedts juridik. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/02/sou-20208/> [2020-06-04]
- Putnam, R.D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6 (1), 65–78. <https://doi.org/10.1353/jod.1995.0002>

- Region Kalmar län (2020-10-01). *Pilotprojekt tillsammans med Högsby kommun - Region Kalmar län.*
<https://www.regionkalmar.se/samarbetsportalen/regional-utveckling/naringsliv/landsbygdsutveckling/mer-om-landsbygdsutveckling/pilotprojekt-tillsammans-med-hogsby-kommun/>
 [2021-04-28]
- Region Kalmar län (u.å.). *Fakta om Kalmar län. Befolkning.*
<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiYWNjNDZkOWEtN2NkMi00ZTQyLTgzZTI0OTA4MjJkMTQ3M2ZkIiwidCI6ImU2YTYyMDM1LWViMmMtNDI2YS1iODJhLTMyMWIyNzQ3NzVkYSIsImMiOiJh9> [2021-05-20]
- Rosén, H. (2021). DN/Ipsos: Kriminalpolitik viktigare än någonsin för väljarna. *Dagens nyheter.* <https://www.dn.se/sverige/dn-ipsos-kriminalpolitik-viktigare-an-nagonsin-for-valjarna/> [2021-05-10]
- Rothstein, B. (2003). *Sociala fällor och tillitens problem.* Stockholm: SNS förlag.
- Ryan, L. (2011). Migrants' Social Networks and Weak Ties: Accessing Resources and Constructing Relationships Post-Migration. *The Sociological Review*, 59 (4), 707–724. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2011.02030.x>
- Stiernström, A., Waldenström, C., Hansen, K. & Westholm, E. (2019). *Turbulens i välfärden?: om flyktingmottagandet i Dalarna 2016.* (2019:3). Uppsala. <https://pub.epsilon.slu.se/16239/> [2021-04-20]
- Teorell, J. & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara : samhällsvetenskaplig metod.* 5. uppl. Stockholm: Liber.
- Tillväxtverket (2020-05-11). *Civilsamhället. Tillväxtverket.*
<https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/forenkling/handledning-for-konsekvensutredning/utred-konsekvenser/sociala-konsekvenser/civilsamhallet.html> [2021-05-10]
- Welch, M.R., Rivera, R.E.N., Conway, B.P., Yonkoski, J., Lupton, P.M. & Giancola, R. (2005). Determinants and Consequences of Social Trust*. *Sociological Inquiry*, 75 (4), 453–473. <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.2005.00132.x>
- Åberg, M. & Högman, A.-K. (2015). Histories Meet Histories: A Pilot Study of Migration and Civil Society in Swedish Medium-Sized Cities, Small Towns, and Villages. *Journal of Civil Society*, 11 (2), 187–203